

Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка

КАФЕДРА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Галузь знань – D – Бізнес, адміністрування та право

Спеціальність – D8 – Право

Освітній ступінь – бакалавр

Форма навчання – денна/заочна

Форма підсумкового контролю – залік

2025-2026 навчальний рік

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри професійної освіти та безпеки життєдіяльності протокол № 1 від “29” серпня 2025 року.

Упорядники ПРОГРАМИ: к.п.н. доцент Ковбаса Юрій Миколайович
Мова навчання – українська.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» спрямована на підготовку бакалаврів у гуманітарній сфері. Здобувачі освіти оволодівають сукупністю загальнокультурних та професійних компетенцій з питань безпеки життєдіяльності та цивільного захисту для вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя, здоров'я й працездатності персоналу підприємств і організацій у звичайних умовах і в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій.

Предмет дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» охоплює основні закономірності й параметри небезпек, які можуть проявитися у повсякденній і професійній діяльності та в

період надзвичайних ситуацій, основні заходи й способи попередження небезпечних ситуацій і шкідливих станів для збереження життя й здоров'я, підтримання високого рівня працездатності себе та оточуючих людей.

Після завершення вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» є набуття здобувачами освіти компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення ефективної та безпечної професійної діяльності за спеціальністю зі збереженням власного життя, здоров'я й працездатності, формування у здобувачів освіти відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Програма навчальної дисципліни складається з 2-х змістових модулів:

1. Теоретичні й прикладні аспекти безпеки життя й діяльності людини.
2. Основи цивільного захисту населення й територій

Метою навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» є набуття здобувачами освіти компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення ефективної та безпечної професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків, формування у здобувачів освіти відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Очікувані результати навчання

У процесі вивчення дисципліни передбачається формування у студентів наступних компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми

ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні компетентності:

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

Навчальна дисципліна сприятиме досягненню таких

Програмних результатів навчання:

ПРН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

ПРН 11. Мати базові навички риторики.

ПРН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності.

Тема 2. Ризик як кількісна оцінка небезпек

Тема 3. Людина як елемент ергатичних систем

Тема 4. Визначення надзвичайної класифікація небезпек

Тема 5. Природні небезпеки й загрози, характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки, території.

Тема 6. Техногенні небезпеки та їхні наслідки.

Тема 7. Соціально-політичні небезпеки, характеристики.

Тема 8. Моніторинг небезпек від НС, планування й прогнозування розвитку НС.

Тема 9. Державне управління та менеджмент безпеки.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.

№ з/п	Назва теми	<i>Кількість годин</i>
		<i>Форма навчання</i>
		<i>Денна/заочна</i>
1	Методи визначення працездатності людини	2
2	Визначення рівня стресового навантаження	2
3	Моделювання небезпечних подій та оцінка рівня ризику	2
4	Надзвичайні ситуації та організація дій для їх усунення	2
5	Законодавчі та нормативно- правові основи цивільного захисту.	2/1
6	Основні принципи та способи захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій.	2
7	Основи пожежної та вибухової безпеки.	2/1
	Разом	14/2

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 р. № 4004-XII.
3. Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010. Затв. Наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 N 457 (v0457609-10).

Основна література

4. Атаманчук П. С. Безпека життєдіяльності та охорона праці : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Друк. "Рута", 2017. 161 с.
5. Березюк О. В., Лемешев М. С., Заюков І. В., Королевська С. В. Безпека життєдіяльності : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 97 с.
6. Варивода К. С., Горденко С. І. Цивільний захист : підручник. Переяслав : Домбровська Я. М., 2020. 595 с.
7. Полярус О. В., Мінка С. В., Богатов О. І. Цивільний захист та безпека життєдіяльності : довідник. Харків : ХНАДУ, 2017. 395 с.
8. Плис М. М., Плис М. М. (мол.), Півоваров О. А. Безпека життєдіяльності та цивільний захист : наочні матеріали : навч. посіб. Дніпро : ДВНЗ УДХТУ, 2017. 71 с.
9. Стиценко Т. Є., Пронюк Г. В., Сердюк Н. М., Хондак І. І. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. Харків : ХНУРЕ, 2018. — 336 с.

Додаткова література

10. Халмурадов Б.Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 138 с.
11. Бегун В.В., Горбунов О.В., Каденко И.Н. и др. Вероятностный анализ безопасности атомных станций. Київ, 2000 г.
12. Ковбаса Ю.М., Ковбаса Т.І. Зарубіжний досвід запровадження мобільного навчання. Наукові записки : [збірник наукових статей] М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова ; упор. Л.Л. Макаренко. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. Випуск СХХХІХ (139). (Серія педагогічні науки). С. 115-122.
13. Бакун М. О., Ковбаса Ю.М., Особливості гасіння пожеж на АЕС України Наука про цивільний захист як шлях становлення молодих вчених. Наука про цивільний захист як шлях становлення молодих вчених. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів і студентів. Черкаси: Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. С. 64-65.

14. Богдан Н. В., Ковбаса Ю.М. Лісові пожежі як нова глобальна проблема людства Наука про цивільний захист як шлях становлення молодих вчених. Наука про цивільний захист як шлях становлення молодих вчених. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів і студентів. Черкаси: Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. С. 83-84.

15. Бойко О. М., Ковбаса Ю.М. Психологічна підготовка вчителя до управління учнями в умовах надзвичайної ситуації Наука про цивільний захист як шлях становлення молодих вчених. Наука про цивільний захист як шлях становлення молодих вчених. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів і студентів. Черкаси: Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. С. 138-139.

16. Сластьон В. Р., Ковбаса Ю.М. Причини й наслідки лісових пожеж в Україні. Наука про цивільний захист як шлях становлення молодих вчених. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів і студентів. Черкаси: Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. С. 49-50.

17. Сухомлин А. Д., Ковбаса Ю.М. Вивчення стресу студентів у психології діяльності. Наука про цивільний захист як шлях становлення молодих вчених. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів і студентів. Черкаси: Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. С. 192-193.

18. Пригодій М.А., Ковбаса Ю.М. Застосування педагогічної діагностики при викладанні курсу «Безпека життєдіяльності». Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Випуск 53. серія: педагогічні науки: збірник. Чернігів, ЧДПУ. 2008. № 53. С. 81 – 84.

19. Ковбаса Ю.М., Пригодій М.А. Методика ознайомлення студентів із ризик-орієнтованим підходом у курсі безпеки життєдіяльності. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Випуск 67. серія: педагогічні науки: Збірник. Чернігів, ЧДПУ. 2009. № 67. С. 162 – 165.

20. Ковбаса Ю.М. Особливості вивчення актуальних небезпек сучасності у курсі "Безпека життєдіяльності" педагогічного університету. Збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. семінару «Безпека життя і діяльності людини». Хмельницький, ІДУ УСЦЗ, НМЦ ЦЗ та БЖД, 2010. С. 102-105.

21. Ковбаса Ю.М. Структура та зміст творчого проекту з Безпеки життєдіяльності для педагогічних вишів. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Вип. 88. Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка; гол. ред. Носко М.О. Чернігів: ЧНПУ, 2011. С.89- 92 (Серія: Педагогічні науки).

22. Internet-джерела

23. База нормативно-правових актів України <https://zakon.rada.gov.ua/>

24. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.mns.gov.ua/>

25. Державні санітарні правила та норми <https://medprosvita.com.ua/moz-derzhavni-sanitarni-pravila-normi->

[pidbirka/](#)

26. Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (ІДУ НД ЦЗ) <https://idundcz.dsns.gov.ua/>

27. Рада національної безпеки і оборони України <https://www.rnbo.gov.ua/>

ПОЛІТИКА КУРСУ Й ОЦІНЮВАННЯ

Організація освітнього процесу. З метою забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Національним університетом «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» й інших нормативних документів основними формами навчання є лекції та практичні заняття.

У разі дистанційного навчання зміст занять розміщується на платформі Moodle НУЧК.

Пропуски занять – не допускаються, крім поважних причин (хвороба, індивідуальний графік навчання тощо). Для отримання позитивних результатів навчання викладач надає інформацію щодо переїлку навчально-методичних матеріалів, їх знаходження у паперовій та електронній формі. Отримання, здійснення та перевірка завдань при відпрацьовуванні може відбуватися в електронному режимі. Час самостійної роботи узгоджується індивідуально.

Основною платформою *дистанційного навчання* є система дистанційного навчання НУЧК імені Т.Г. Шевченка (<https://moodle.chnpu.edu.ua/>), яка може використовуватися для здачі індивідуальних завдання, проходження поточних й підсумкового тестування.

Поведінка в аудиторії передбачає максимальну коректність по відношенню до інших здобувачів освіти. Не допускається будь-які прояви неповаги до інших учасників освітнього процесу. *Дрес-код* є вільним і загальноприйнятим для громадян України. Виключається лише одяг з еротичними акцентами, антиукраїнськими, образливими й антигуманними написами.

Методичні рекомендації та вказівки з курсу, електронну пошту, адрес сайту з необхідними методичними й додатковими матеріалами надає викладач на першому занятті. На першому занятті викладач вислуховує пропозиції відносно їхньої індивідуальної освітньої траєкторії.

Академічна доброчесність регулюється відповідним Положенням університету. Особливої уваги потрібно приділяти унікальності творчих робіт. Відповіді на питання практичних робіт, контрольні роботи не перевіряються на наявність плагіату. Але при цьому негативне ставлення до інших форм порушення академічної доброчесності: фальсифікації, фабрикації, списування, обману, хабарництва. Для усунення необ'єктивного оцінювання задача практичних робіт проводиться відкрито, творчих завдань – публічно. Об'єктивність оцінювання забезпечується широким запровадженням тестового контролю.

Залік із предмету приймається тільки за умови присутності здобувача освіти, наявності залікової книжки та залікової відомості. Останній здобувач складає залік у присутності старости і/або інших

членів академічної групи. В умовах дистанційного навчання залікове тестування проводиться тільки в синхронному режимі на платформі дистанційного навчання НУЧК імені Т.Г. Шевченка (<https://moodle.chnpu.edu.ua/>)

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Виконання завдань практичної роботи	4	5	до 20
Тестування (опитування) за теоретичними питаннями лекцій і практичних робіт	5	5	до 25
Опрацювання алгоритмів поведінки у небезпечних ситуаціях	2	5	до 10
Самостійна й навчально-дослідницька робота: Реферат, есе, презентація, навчально-пошукова робота, творчий проєкт	1	20	до 20
Усього			до 75
Залік:			до 25
Разом:			до 100

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕЖИМ ДОСТУПУ

Конспекти лекцій.

Інструктивно-методичні матеріали по підготовці студентів до практичних занять: Безпека життєдіяльності та основи охорони праці: Навч.-метод. пос. до практ. та самот. робіт студ. ВНЗ України. Укладачі : Торубара О.М., Ковбаса Ю.М., Ребенок В.М., Леонов А.М., викл. Лопатка Ю.М. Чернігів: ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка, 2021. 157 с.

Схеми, слайди, сайт навчальних, методичних і допоміжних матеріалів здобувачам освіти (<https://nu4k.wordpress.com/>).

Тренувальний тестовий контроль на ОС Android (test.apk). Тести за темами.

Методичні рекомендації до виконання індивідуальних та самостійних робіт (рефератів, есе, аналітично-пошукової роботи, проєкту), електронний методичний комплекс в середовищі Moodle.